

ELEKTRON TA'LIM RIVOJINING YETAKCHI TENDENSIYALARI

Turan International University

Gumanitar Fanlar va pedagogika fakulteti

Maktabgacha ta'lim SMT-22-CU guruh 4-kurs talabasi

Abduraxmonova Oftobxon Ravshanovna

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida elektron ta'lim (e-learning)ning rivojlanish jarayoni, uning yetakchi tendensiyalari, afzalliklari hamda ta'lim sifati va samaradorligiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, masofaviy ta'lim platformalari, mobil ta'lim va ochiq onlayn kurslarning (MOOC) ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: elektron ta'lim, raqamli ta'lim, masofaviy ta'lim, sun'iy intellekt, MOOC, mobil ta'lim.

Abstract

This article examines the development of e-learning in the modern education system, highlighting its leading trends, advantages, and impact on educational quality and effectiveness. The role of digital technologies, artificial intelligence, distance learning platforms, mobile learning, and Massive Open Online Courses (MOOCs) in the educational process is analyzed.

Keywords: e-learning, digital education, distance learning, artificial intelligence, MOOC, mobile learning.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. An'anaviy ta'lim shakllari bilan bir qatorda elektron ta'lim zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga mos, moslashuvchan va innovatsion ta'lim modeli sifatida shakllanmoqda. Elektron ta'lim bilim olish jarayonini makon va zamon chegaralaridan xoli etib, ta'lim oluvchilar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Milliy ta'lim tizimining xalqaro hamjamiyatga integrasiyalashuvi yo'lidagi sa'y-harakatlar bugungi jadal islohotlarda o'z ifodasini topmoqda. Xususan, oliy ta'limni sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarish maqsadida O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va boshqa bir qator me'yoriy hujjatlar qabul qilingani bunga yorqin misoldir. Prezidentimizning 2020-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasida yuridik ta'lim va fanni tubdan takomillashtirish.

Birinchi virtual maktablar 1990-yillarning o'rtalarida AQSh va Kanadada paydo bo'lgan. Masalan, Ontariodagi xususiy virtual maktab 1996-yildayoq ikkita onlayn dars taklif qildi, biri biologiya va biri Kanada adabiyoti. Floridadagi yirik virtual maktabda 30 000 ga yaqin talaba tahsil oladi.

Hozirgi vaqtda virtual maktablar butun dunyoda mavjud, biroq AQShda ular ayniqsa juda keng tarqalgan. Ushbu ta'lim muassasalari o'rta ta'lim tizimiga birlashtirilgan: o'quvchilar "oddiy" maktabning kompyuter laboratoriyalarida o'tirgan holda fanlar bo'yicha topshiriqlarni bajarishlari mumkin. Ba'zida ta'lim yarim kunlik shaklda amalga oshiriladi, ba'zan esa kunduzgi va masofaviy ta'lim elementlarini birlashtiradi.

E-learning (ing. *E-learning*, inglizcha qisqartma . *Electronic Learning*) — axborot — kommunikasion texnologiyalardan foydalanib elektron ta'lim tizimini tashkil qilib, bunda „Aqilli auditoriya“dan foydalanish ko'zda tutiladi. Elektron

ta'lim elektron darsliklar, ta'lim xizmatlari va texnologiyalarini o'z ichiga oladi. Darhaqiqat, elektron ta'lim ta'limda kompyuterlardan foydalanish bilan boshlangan. Dastlab, kompyuter yordamida o'qitish an'anaviy keyin esa klassik amaliy mashg'ulotlar bilan almashilindi.

Ta'lim tizimiga elektron axborot ta'lim texnologiyalarini tatbiq etish, ta'lim muassasalarining moddiy texnik bazasini tanqidiy baholash va takomillashtirishdagi asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

- Elektron ta'limni o'quv jarayoniga tatbiq etish uchun lozim moddiy texnika bazasini yaratish;
- o'quv jarayoni uchun elektron ta'limga mo'ljallangan ta'lim texnologiyalarini yaratish va qo'llash;
- talabalarni zamonaviy elektron ta'lim texnologiyalari sohasida bilim va ko'nikmalarini shakllantirish;
- Elektron ta'limni joriy etish orqali ta'lim tarbiya va o'qitish jarayonining samaradorligini oshirish.

Elektron axborot resurslari ta'limga oid axborotlarni yigish, saqlash, uzatish, qayta ishlash usul va vositalari majmuidan iborat bo'lib, u ta'limga oid turli axborotlarning yaratilishini belgilovchi ichki va tashqi omillarga bog'liq:

- ichki omillar — bu axborotlarning yaratilishi, turlari, xossalari, axborotlar bilan turli amallarni bajarish, ularni jamlash, uzatish, saqlash va h.k.

- tashqi omillar — bu elektron ta'lim ning texnika uskunaviy vositalari orqali axborotlar bilan turli vazifalarni amalga oshirishni bildiradi.

Elektron ta'limdan foydalanish esa, ular bilan muloqotda foydalanuvchilarning ko'nikma va malakalariga bog'liq. Shuning uchun, dastlab

zamonaviy telekommunikasiya vositalarining o'zi nimaligini bilib olish muhim sanaladi.

Elektron ta'lim tushunchasi va ahamiyati

Elektron ta'lim — bu internet va raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lib, u ta'lim oluvchilarga masofadan turib bilim olish, o'qituvchilar bilan muloqot qilish va o'quv materiallaridan foydalanish imkonini beradi. Elektron ta'lim ta'limning uzluksizligini ta'minlab, bilimlarni tezkor yangilash va shaxsga yo'naltirilgan ta'limni amalga oshirishga xizmat qiladi.

Elektron ta'lim rivojining yetakchi tendensiyalari

1. Masofaviy ta'limning kengayishi

Masofaviy ta'lim elektron ta'limning eng muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, ayniqsa global pandemiya davrida o'zining dolzarbligini isbotladi. Onlayn darslar, videokonferensiyalar va virtual sinflar ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylandi.

2. Sun'iy intellekt va adaptiv ta'lim

Sun'iy intellekt asosida ishlovchi tizimlar ta'lim oluvchilarning individual xususiyatlarini tahlil qilib, moslashtirilgan o'quv materiallarini taqdim etmoqda. Bu esa ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

3. Mobil ta'lim (m-learning)

Smartfon va planshetlar orqali ta'lim olish imkoniyati mobil ta'limni ommalashtirdi. Mobil ilovalar yordamida ta'lim oluvchilar istalgan joy va vaqtda bilim olish imkoniga ega bo'lmoqda.

4. Ochiq onlayn kurslar (MOOC)

MOOC platformalari (Coursera, edX, Udemu va boshqalar) butun dunyo bo‘ylab millionlab foydalanuvchilarga sifatli ta’lim resurslarini taqdim etmoqda. Bu tendensiya ta’limning globallashtirishiga xizmat qilmoqda.

5. Raqamli ta’lim resurslari va multimedia

Interaktiv darsliklar, video ma’ruzalar, animatsiyalar va simulyatsiyalar ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va tushunarli qiladi. Multimedia vositalari orqali bilimlarni mustahkamlash imkoniyati oshadi.

Elektron ta’limning afzalliklari

- ✓ Ta’limning ochiqqligi va qulayligi;
- ✓ Individual ta’lim yo‘nalishini tanlash imkoniyati;
- ✓ Vaqt va mablag‘ tejalishi;
- ✓ Ta’lim resurslarining tezkor yangilanishi;
- ✓ Ta’lim sifatini monitoring qilish imkoniyati.
- ✓ Kirish erkinligi
- ✓ Ta’lim xarajatlarini kamaytirish
- ✓ Ta’limning moslashuvchanligi
- ✓ Zamon bilan rivojlanish imkoniyati
- ✓ Potentsial teng ta’lim imkoniyatlari
- ✓ Bilimni baholash mezonlarini belgilash qobiliyati

Elektron ta’lim muammolari

Elektron ta’lim nisbatan yangi hodisa, shuning uchun u rivojlanishda nafaqat texnik qismda, balki qonunchilik bazasi, standartlashtirish va boshqalar tomonida ham bir qator muammolarga duch kelmoqda. Elektron ta’limni rivojlantirishning asosiy muammolarini o‘z ichiga oladi:

- moliyalashtirish masalalari (ishlab chiqish, ma'lumotlarni saqlash, veb-resurslarni yaratish, ularning faoliyatini qo'llab-quvvatlash va yangilash xarajatlari);
- ham elektron ta'limni huquqiy ta'minlash, ham mualliflik huquqi bilan bog'liq huquqiy muammolar;
- kadrlar bilan bog'liq muammolar (malakali kadrlarning etishmasligi, uni tayyorlashning murakkabligi, chunki bir vaqtning o'zida mavzuni, IT texnologiyalaridan foydalanishni va materiallarni bezashni qamrab olish;
- elektron o'quv materiallari sifati mezonlari va umumiy standartlari yo'qligi;
- ma'lumotlarni Internet orqali uzatish imkoniyatlari etarli darajada ochib berilmagan: asosan matn va oddiy grafika kabi shakllardan foydalaniladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda elektron ta'lim o'z ichiga shaxsiy kompyuter, mobil telefon, DVD pleer, televizor va boshqa elektron materiallardan foydalangan holda elektron materiallar bilan mustaqil ishlash, masofaviy (hududiy) ekspertdan (o'qituvchidan) maslahat, maslahat, baho olish, masofaviy o'zaro aloqa qilish imkoniyati, umumiy virtual o'quv faoliyatiga rahbarlik qiluvchi foydalanuvchilar (ijtimoiy tarmoqlar), elektron o'quv materiallarini o'z vaqtida kechayu kunduz yetkazib berish, elektron o'quv materiallari va texnologiyalari, masofaviy o'qitish vositalari uchun standartlar va texnik shartlar, guruh tarkibidagi barcha korxona va bo'linma rahbarlari o'rtasida axborot madaniyatini shakllantirish va takomillashtirish hamda ularning zamonaviy axborot texnologiyalarini egallashi, ularning oddiy faoliyati samaradorligini oshirish, innovatsion pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqish va ommalashtirish, istalgan vaqtda va istalgan joyda dunyoning istalgan nuqtasida joylashgan zamonaviy bilimlarni olish imkoniyati, psixofizik rivojlanishning alohida ehtiyojlari bo'lgan shaxslar uchun oliy ma'lumot olish imkoniyati beradi.

Elektron ta'lim zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, uning rivoji ta'lim sifatini oshirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Yetakchi tendensiyalarni samarali tatbiq etish orqali raqamli jamiyat talablariga mos, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash imkoniyati kengayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Satunina A. E. Elektron ta'lim: ijobiy va salbiy tomonlar. Fan va ta'limning zamonaviy muammolari: jurnal. — 2006. –1-son. -S. 89-90.
2. Bolkunov I. A. Elektron ta'lim: muammolar, istiqbollar, vazifalar. Tavricheskiy ilmiy kuzatuvchi. — 2016. — Nashr. 11-1 (16).
3. Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
4. <https://uz.wikipedia.org>, <https://kitobxon.uz>